

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

CONTACTDAG 8 NOVEMBER 2003

FORT AAN DE HAM

FORT BIJ SPIJKERBOOR

Informatie gebaseerd op het boek uit 1995:

“De geschiedenis van het Fort Spijkerboor, de heer S.H. Hoogterp, Kol KLu. b.d.”
Uitgegeven onder redactie van ‘Nederlandse Historiën Berkel Rodenrijs’.

Uit het voorwoord:

Spijkerboor is een uniek fort, het geeft een weerspiegeling van het verleden en heden in een veranderd Nederland. Immers, van de vele oude forten in Nederland is er maar een die zich onderscheidt van alle andere door zowel constructie en bewapening alsmede door de geschiedenis van het gebruik ervan tot op de dag van heden.

Typerend is dat vrijwel allen die ooit – om welke reden dan ook – op het fort vertroefden en het bevolkten, bijna steeds hun hart en ziel eraan verloren. De prachtige vestingconstructie, de sublieme bewapening ervan, de moderne verblijven voor het personeel en de voortreffelijke voorzieningen daarvoor hebben altijd het genoegen en de trots opgewekt bij de gebruikers en ook bij de bevolking rondom Spijkerboor. Onder de velen die in de loop der tijden op Spijkerboor vertroefden waren er verschillende die in woord, tekening of schilderij de gedachten en gevoelens die zij hier ondervonden tot uitdrukking brachten. Een was er, een eenvoudig man, namelijk korporaal Bleeker, die een blijvend getuigenis over zijn leven op Spijkerboor vastlegde in een gedicht van niet minder dan 30 coupletten. Hij schilderde het leven, hier op het fort, maar ook temidden van de bevolking welke een ieder ter harte ging in dit prachtige stukje van Nederland.

Bleeker eindigt zijn ontboezeming hierover met de woorden:

*‘Als eens de dagen henen zijn..op Spijkerboor
Dan heeft een ieder zielepijn..Spijkerboor!
Tot kleinkind dringt later het refrein nog door!
Want ook dat zingt nog.. ‘Leve Spijkerboor!’
Van Grootpapa, van Grootpapa...van Spijkerboor!’*

HET ONTSTAAN VAN DE STELLING VAN AMSTERDAM EN VAN HET FORT SPIJKERBOOR

In 1883 keurden de beide kamers van de Staten Generaal een defensieplan goed waarbij rondom de hoofdstad een kring van forten zou worden gebouwd, beschermd door inundaties. De gedachte was dat als de rest van Nederland door binnenrukkende vijand zou zijn veroverd, men nog moest trachten stand te houden rondom de hoofdstad. In een stelling kon men betere tijden afwachten, hulp van bondgenoten e.d.

Van het noordfront van de stelling, dacht men in tijd van oorlog de droogmakerij de Beemster geheel of gedeeltelijk onder water te zetten en ten westen daarvan de zogenaamde ‘Starmmeer’. Om deze inundaties te kunnen stellen en onderhouden was het wel nodig water in te laten uit het Noord-Hollands (NH) kanaal. Daarvoor moest men de noordelijke dijk langs het kanaal in handen houden. Hiertoe moesten een aantal forten worden gebouwd op de noordoever van dit kanaal. De belangrijkste daarvan moest een fort worden bij het Kanalenkruispunt Spijkerboor! De naam van dit kruispunt was ontstaan in de oude tijd toen de meren rondom nog niet waren drooggelegd. Die meren stonden toen in verbinding door een sterk kronkelend water. Het beloop ervan deed denken aan dat van een boorijzer, gebuikt voor het maken van gaten in zware eiken delen voor het inslaan van spijkers, de zogenaamde spijkerboor.

Voor de bouw werd gekozen voor de zuidwesthoek van de Beemster. Een fort bij het kruispunt zelf leek onmogelijk door de samenkomst van de kanalen aldaar.

Het uitgekozen terrein was van een zodanige aard dat men hier eerst een grote put moest graven, welke opgevuld moest worden met duinzand.

De kosten alleen van de fundering van Spijkerboor bedroeg f 238.000,00 een enorm bedrag toentertijd. In 1889 kwam het werk gereed.

EEN KINK IN DE KABEL VAN DE VESTINGBOUW

In 1891 kwam een kink in de kabel bij de bouw van de stelling. De ontwikkelingen in de militaire techniek maakten het noodzakelijk om zich op de fortbouw te bezinnen. Het belegeringsgeschut werd steeds sterker, was het nog wel verstandig grote forten te bouwen met veel troepen en geschut erin als de vijand deze forten met zwaar geschut snel in puin zou kunnen leggen?

De gehele conceptie ging op de helling, de forten moesten alleen nog kleine infanteriesteunpunten worden, hoogstens voorzien met enig licht geschut om infanterie aanvallen af te slaan op zowel eigen als een nevenfort. Artilleriegeschut om op grote afstand de vijand onder vuur te nemen werd opgesteld daarbuiten, ertussen en erachter, verspreid en goed gecamoufleerd.

Deze opvatting maakte het noodzakelijk de fortbouw voor de stelling drastisch te herzien. Het verloop van de gevechtszones moest soms worden veranderd. Aanpassing aan het terrein was het parool! Dit laatste had bijzondere gevolgen voor de situatie van Spijkerboor. De verspreide opstellingen konden niet ten noorden of ten oosten van het kanalenkruispunt worden gekozen. Van daar kon met dekking van de dijken en op te werpen wallen een vernietigend vuur worden uitgebracht. De frontlijn werd dan ook hiernaar toe verlegd. Als gevolg hiervan kwam de zandhoop Spijkerboor op 700 m voor de hoofdweerstandslinje te liggen en werd bovendien gescheiden door het NH kanaal.

INFANTERIEWERK SPIJKERBOOR

Voorlopig werd een veldversterking ingericht voor de infanterie. Het terrein was halfcirkelvormig. Er werd een diepe, 28 meter brede, gracht gegraven. Het binnenterrein kreeg als afmetingen 205 m breed en 125 m diep.

VAN INFANTERIE NAAR PANTSER - FORT SPIJKERBOOR

Deze situatie bleef zo tot 1908; de Minister van Oorlog stelde een 'Commissie van Opper-officieren' in om hem te adviseren over wat er definitief met de zandhoop moest gebeuren. Ondanks allerlei bezwaren voor de plek waar de zandhoop lag, is toch gekozen voor de bouw van het fort op deze plaats. Andere plaatsen waren te drassig en door het veen ongeschikt. De aanleg van de 800 m lange zandweg heeft f 84.780,00 gekost, f 100,00 per m¹.

In de wal rond het fortterrein zouden drie opstellingen moeten komen, ieder met 4 mitrailleurs. Later aangepast tot 5 met een totaal van 20 mitrailleurs. Daarnaast zouden op de uiteinden van het fortgebouw betonputten moeten komen met hefkoepels waaronder 6 cm kanonnen ter ondersteuning van het mitrailleurvuur op het terrein buiten de gracht.

Overleg met Krupp wees uit dat deze firma de modernste bewapening kon leveren. Met een dergelijke bewapening kon men zelfs niet alleen over heel de Beemster en Schermer vuur uitbrengen, maar zelfs ver daarbuiten tot niet minder dan 7 forten van het noordfront van de stelling steun kunnen verlenen. Men beheerste feitelijk het gehele noordfront van fort Veldhuis in het westen tot voorbij fort Kwadijk in het oosten. Deze overwegingen hebben de doorslag gegeven dat de Minister van Oorlog toestemming gaf tot de bouw van dit superfort met de meest moderne pantserbatterij die er destijds was. Het was voor WO I het zwaarst bewapende en meest moderne fort in Nederland. Ruime gangen, eigen waterleiding en een elektrische centrale, terwijl de meeste burgers thuis nog gas- of petroleumlampen hadden. Het gebouw telt 2 verdiepingen en is van beton, een z.g. bomvrije kazerne.

De kazerne is 80 m breed, 8 m hoog en 15 ½ m diep. Bij de ingang (over de dam) ziet men de 'keelmuur' van de kazerne, d.w.z. de achtermuur waarin deuren en ramen zich bevinden. Links en rechts van het gebouw lopen gangen, z.g. 'poternes'.

Het middenstuk van het gebouw is in de knik zwaarder uitgevoerd en a.h.w. een fort in een fort. Vroeger waren er 6 grote schietgaten waarachter 2 kanonnen en 4 mitrailleurs stonden opgesteld, waarvan 2 schietgaten zijn dichtgemetseld. De 5 mitrailleursopstellingen bevinden zich aan de voorzijde (1), aan de linkerzijde (2) en aan de rechterzijde (2) van het fortterrein. Het terrein tussen de wal en de infanterieopstellingen is een open ruimte (het Terreplein). De infanterie had hier geen rugdekking. Plannen om dit aan te passen zijn nooit uitgevoerd. De hefkoepels met 6 cm geschut ondersteunden de infanterie. Deze konden colonnes en groter groepen andere vijanden beschieten. Deze hefkoepels waren bereikbaar via de poternes, in WO II hebben de Duitsers dit geschut opgeblazen. Deze putten zijn opgevuld met puin. De grote geschutopstelling achter het midden van de fortwal is echter nog geheel aanwezig.

RESTAURATIE VAN HET OUDE GESCHUT

Met steun van het Ministerie van Defensie m.n. de bewapeningswerkplaats Sewaco van de Koninklijke Marine in Den Helder is het geschut gerestaureerd. Sewaco heeft voor de restauratie van het geschut, ter plaatse een mobile werkplaats ingericht. Het Legermuseum in Delft heeft de coördinatie verzorgd, samen met de correspondent de heer W. Rijst van de Stichting Menno van Coehoorn. In maart 1997 heeft de Staatssecretaris van Defensie het gerestaureerde geschut overgedragen aan de Directeur van Natuurmonumenten

TORENCOMPLEX VAN SPIJKERBOOR

De hoofdingang in de bomvrije kazerne ligt onder het opschrift 'Fort bij Spijkerboor - 1913'. In het unieke torencomplex bevindt zich de pantsergeschutskoepel met twee 10 cm kanonnen. Voor WO II had alleen het Belgische fort Eben Emaël nabij Luik een geschutstoren die vergelijkbaar was met die van Spijkerboor. De Belgische constructie had zwaardere kanonnen van 12 cm, met een grotere dracht tot 17 ½ km.

Aan het einde van de grote poterne begint een tunnel van 2 m hoog, 2 m breed en 30 m lang. In het begin van de tunnel links, bevindt zich een ruimte (5 x 5 x 3 m), die als centraal munitie magazijn (CMM) voor de geschutstoren en infanterie op de wal dienst deed. Hier lagen eens 3200 granaten met geschutshuls opgeslagen. Ook aan de rechterkant is een ruimte (5 x 7 x 3 m) uitgespaard, die dienst deed als wachtruimte voor de kanonnières van het torencomplex. Aan de onderzijde van de pantserkoepel hangt een munitiekooi, vanuit het CMM werden de geschutspatronen hier opgehesen en klaar gezet in beide aanwezige patroonhouders, elk 60 patronen. Bij gevechtsacties moesten de kanonnières links en rechts patronen op de ligplaats van de paternoster liften leggen. Deze liften brengen de munitie naar de achterstukken van de vuurmonden.

Helpers van de beide laders zetten als paternoster bedienaars hun apparaat naar behoefte in werking zodra het schieten begint voor een geregelde aanvoer van beide vuurmonden. Om de koepelruimte te bereiken, komt men via een trap in de munitiekooi, vanwaar een tweede trap naar boven gaat. Als men in de geschutskoepel gearriveerd is, wordt veiligheidshalve een luik gesloten. Het pantserdak is van 15 cm pantserstaal met een middellijn van 4,75 m en een gewicht van 20.000 kg.

De middellijn is hier 3,90 m wegens de 40 cm dikke staanders waarop het koepeldak rust. Deze staanders rusten op hun beurt op 4 zware vloerbalken. Deze laatste dragen niet alleen het dak en staanders, maar de gehele vloerconstructie waar alles staat opgesteld. De 4 zware balken rusten op een rondlopende stalen krans welke is voorzien van 16 zware conische rollen. De onderkrans ligt op de binnenrand van de zware betonnen torenmuur. De totale geschutskoepel draait dus met alles wat daaronder hangt.

De constructie is zodanig gemaakt dan er een aparte gietijzeren kraag aan de buitenkant is aangebracht om het afbrokkelen van het beton te voorkomen bij inslaande vijandelijke granaten. Het geheel weegt 90.000 kg. Helaas zijn de sluitstukken van de kanonnen niet meer aanwezig. De geschutskoepel met kooi er onder weegt 60.000 kg en kon binnen 40 seconden rondraaien over 360°. Ondanks de restauratie kan de koepel niet meer rondraaien.

DE VUURMONDEN IN DE GESCHUTSKOEPSEL VAN SPIJKERBOOR

Vervaardigd door de firma Krupp te Essen in 1911. Ze waren de eersten in een reeks van een geheel nieuw type vestinggeschut. Opschrift: 'Fried. Krupp AG, Essen 1911, nr.1 en nr. 2. Kaliber 10 ½ cm, lengte 30 kalibers, het gewicht van de projectielen is 8 kg en worden verschoten met een aanvangssnelheid van 600 m/sec. De grootste elevatie welke aan de voormonden kon worden gegeven, bedraagt 25 graden, bij deze elevatie is de dracht 10 km. Bij een grotere dracht zou men 13 km kunnen bereiken, maar dan zouden de gaten in de koepel waar de kanonnen doorheen steken, veel wijder moeten zijn met als gevolg dat vijandelijke projectielen hierdoorheen naar binnen zouden kunnen slaan. Met het oog hierop heeft men daarvan afgezien. De beveiliging werd belangrijker geacht dan een grotere dracht. Eerste in 1927 kreeg het Nederlandse leger modern 10 cm geschut, waarvan de capaciteit - althans gedeeltelijk Spijkerboor kon evenaren en wat de reikwijdte ervan betreft, zelfs overtrof. Dat waren de z.g. 'kanonnen van 10-veld', van de Zweedse firma Bofors. Door een grotere elevatie konden deze tot maximaal 16 km schieten. Het projectielgewicht was kleiner nl. 16 kg. Het verschil zat in de vuursnelheid; 10 veld: 4 tot 6 schoten per minuut. Spijkerboor per kanon 20 tot 25 schoten per minuut.

De kosten van de koepel (inclusief torenbouw en munitie) bedroegen in 1913 f 500.000,00. Een enorm bedrag; dat bracht de toenmalige Minister van Oorlog er toe om te zeggen "Dit eens maar nooit weer".

Terwijl Krupp druk bezig was met de levering van de koepel met geschut voor Spijkerboor, werkte een andere afdeling van de fabriek aan het bouwen van geschut wat een dergelijk "Spijkergeschut" in puin zou kunnen schieten. In augustus 1914 legde het Duitse leger met de Krupp vuurmonden van 42 cm, de z.g. Dikke Berta's, de meeste forten rondom Luik in puin. De granaten boorden zich door 30 cm staal van de fortkoepels en explodeerden vervolgens. Na WO I ging men ertoe over om forten zo diep mogelijk onder de grond te bouwen zoals het Belgische Eben Emaël bij Luik.

MOBILISATIE IN 1914 VAN SPIJKERBOOR

De moord in Serajewo was de aanleiding voor WO I; op 1 augustus 1914 verklaarde Duitsland de oorlog aan Rusland. Gevolgd door een algemene mobilisatie in Duitsland en Frankrijk. De dreiging werd intussen zo groot dat de Nederlandse regering op 31 juli om 14:00 uur de mobilisatie gelastte van onze totale krijgsmacht. 'Opkomst met spoed!' Met de weinige communicatiemiddelen van die tijd is het verbluffend dat binnen 24 uur 200.000 man naar de mobilisatiecentra stroomden, 8 lichten dienstplichtigen - die in de voorafgaande jaren hun 'eerste oefening' hadden vervuld - en daarnaast de totale 'landweer'. Na een dag begon het vervoer naar de afwachtingopstellingen of naar de voorbereide verdedigingslijnes. Daarbij ging het om het vervoer van 175.000 man, 6.600 paarden, 400 kanonnen, en ander materieel. Zelfs Pieter Jelles Troelstra (partijleider S.D.A.P.) was met stomheid geslagen en kwam tot deze uitspraak: 'Thans overheersen de nationale gevoelens de nationale geschillen'.

Op Spijkerboor arriveren op 2 augustus 1914 om 11:30 uur de 2^e Compagnie - II Bataljon - 2^e Regiment Vesting Artillerie ter sterkte van 80 man. Om 13:00 uur marcheert de 4^e Cie van het 22^e Landweer Infanteriebataljon met 190 man binnen. De Commandant is dan ook aanwezig, de Kap der Artillerie Jhr. O.G. Bloys van Treslong, nazaat van de geuzenaanvoerder die - samen met Lumey van der Marck en diens mannen - De Briel innam en voor de Prins verklaarde op 1 april 1572. De Genie heeft de elektrische centrale en waterleiding in bedrijf gesteld. De Intendance laat het echter afweten. Er ontbreekt veel meubilair, er zijn wel lege strozakken en 's middags wordt stro aangevoerd. Ook zijn er kisten met dekens. De slaaplokalen worden ingedeeld, voorlopig liggen de strozakken op de grond. Arriverende officieren worden op pad gestuurd om te gaan foerageren in De Rijk, Purmerend en Midden Beemster om 270 man diezelfde avond te kunnen voeden. Hartverwarmend is het om te zien hoe de voeding binnen stroomt. Bakkers bakken extra brood; groenteboeren, slaggers, kruideniers leveren hun voorraden. Boeren zenden aardappels, eieren, kaas, boter en melk. Hier wordt de grondslag gelegd voor een fantastische verhouding tussen de fortbewoners en de bevolking van De Rijk, Midden Beemster en de omliggende polders. De gebeurtenissen van latere data zullen dit aantonen. Op 14 augustus begint de aanvoer van de goederen door de Dienst der Intendance. Twee weken lang leeft men van de bevolking. Op 2 september arriveren de kribben, 24 stuks per legeringslokaal, 2 hoog te stapelen alsmede de tafels, banken en een grote kachel per lokaal.

GEVECHTKLAAR MAKEN VAN SPIJKERBOOR

Bij de maatregelen van mobilisatie en concentratie van onze totale krijgsmacht gaat de legerleiding ervan uit dat de Stelling van Amsterdam eerst in tweede instantie, namelijk bij een terugtocht van het veldleger naar de stellingen in Holland en in het bijzonder naar die van Amsterdam, volledig zal worden bezet en gevechtsklaar zal worden gemaakt. Eerst in dat laatste geval zal de hoofdweerstandslijn worden bezet en in staat van verdediging worden gebracht door het innemen van reeds tevoren gemaakte of alsnog op te werpen posities, artillerieopstellingen en uiteraard als belangrijkste het stellen van inundaties. Voorlopig worden alleen de forten bezet en gevechtsklaar gemaakt. Schildwachten in Stellinglandschap. Omdat Spijkerboor in een vooruitgeschoven positie ligt wordt besloten om het fort een beveiliging te geven, door het op te nemen in een zogenaamde partiële vóórstelling. Het bezetten van deze vóórstelling zal geschieden als de hoofdweerstandslijn wordt betrokken. Kanonnen worden uit de preservering gehaald en gangbaar gemaakt en de munitie klaar gelegd. Richtmiddelen worden schoongemaakt en ingesteld. Mitrailleurs en bijbehorende munitie worden uit de kisten gehaald, alles wordt ontvet en gebruiksgereed gemaakt en op de aangewezen plaats geplaatst.

De Dienst Materieel heeft zijn voorbereidingen goed getroffen; munitie is gebruiksklaar. Voor de 6 cm kanonnen in het rondeel zijn 500 brisantgranaten, 500 granaatkartetsen en 80 kartetsen. De hefkoepels van 6 cm hebben elk 100 brisantgranaten, 400 granaatkartetsen en 1000 kartetsen. Voor de vuurmonden zijn voor elk 600 brisantgranaten, 1000 granaatkartetsen klaar voor gebruik.

Voor de mitrailleurs liggen 150.000 patronen en voor de geweren 60.000 patronen klaar.

Conclusie: geeft dit een beeld van opperste paraatheid, althans in de Stelling van Amsterdam.

DE VERDERE BEDRIJVGHEID OP FORT SPIJKERBOOR

Aan beide zijden van de fortgracht worden prikkeldraadversperringen aangebracht.

In de kazerne wordt een telefoonstelsel aangelegd om onderling contact te houden met de opstellingsposten. De dienstplichtig soldaten Jordaan en Bleeker, graficus c.q. onderwijzer van beroep, starten een aantal artikelen in het Weekblad 'Het leven'.

1915: VERBETERINGEN IN LEVEN EN STEMMING OP SPIJKERBOOR

Omdat de neutraliteit van Nederland aanvaard is, wordt in de wintermaanden de verlofregeling versoepeld. De legerleiding versterkt nieuwe uniformen (nieuw veldgrijs), ondergoed en schoenen omdat de oude tot op de draad zijn versleten. Veldgrijs is minder zichtbaar in het veld. Er ontstond een levendige vrijetijdsbesteding, diverse cursussen, toneelvereniging. Dit wordt ondersteund door de dienst O&O in juni 1915.

SPIJKERBOOR, ZONDAG 30 JANUARI 1916; HULP BIJ WATERSNOOD

Op 13 januari is de Zuiderzeedijk doorgebroken bij Monnikendam. De polders Katwoude en Waterland lopen onder water. Op 30 januari lopen de achterliggende polder Wormer, Jisp en Nek gevaar. In deze polder bevindt zich de hoofdweerstandslinje met daarin het opgestelde geschut van '12 lang staal'. Spijkerboor in geconsigneerd en rukt om 15:00 uur uit om de kanonnen te verplaatsen en op de dijk te plaatsen. Na een aantal uren is de klus geklaard. Na het eten is het opnieuw aantreden, de tocht gaat richting Wijde Wormer, de dijk staat daar op doorbreken. Het gehucht ten noorden van Zaandam 'Het Kalf' dreigt onder te lopen. Na 4 uur marcheren komt men op de plaats des onheils. Zandzakken vullen, sjouwen en neerleggen, graven, kruien etc. De vloed bleef toenemen tot aan de nooddijk boven op de dijk en de zaak hield zich goed. Eindelijk pas maandagmiddag werd de troep afgelost en per motorboot teruggevoerd naar Spijkerboor.

In de week daarna moest telkens weer uitgerukt worden om erger te voorkomen.

Teleurstelling alom bij de manschappen, een aantal boeren behandelde het detachement alsof het een bende rovers was.

SPIJKERBOOR WORDT 'SLAPEND FORT'

Op 29 maart 1916 vertrekt 70% van de Landweer van de forten naar huis. Van de Artilleristen gaat ook het merendeel naar huis. Enkele tientallen manschappen blijven achter voor onderhoud en bewaking.

OMSLAG IN HET DENKEN OVER DE LANDSVERDEDIGING

Het is gedaan met de dankbaarheid dat wij buiten de oorlog zijn gebleven en wordt meer als een natuurlijke zaak beschouwd. In 1917 breekt het aardappel oproer uit in Amsterdam, de voorraden in een schip bestemd voor de Intendance wordt geplunderd door huisvrouwen en breidt zich uit tot algemene woede.

1918 SPIJKERBOOR WORDT GEWEKT UIT DIEPE SLAAP

Op 7 maart 1918 is het zover. De Minister van Oorlog bericht aan zijn ambtgenoot van Justitie, dat hij 2 forten, Spijkerboor en Nekkerweg heeft laten inrichten voor militaire detentie. Dienstweigeraars worden hier gedetineerd. Hiertoe heeft de Dienst der Genie aanpassingen verricht. Eind 1917 wordt besloten om de forten Spijkerboor en Nekkerweg in te richten als militair huis van bewaring. Op 4 maart 1918 arriveren de eerste arrestanten op Spijkerboor, voor de meesten is dit een verbetering tegenover andere gevangnissen.

SPIJKERBOOR WORDT HULPGEVANGENIS

Op 11 november 1918 komt er een einde aan de oorlog in Europa en aan de mobilisatie in Nederland. In mei 1919 is iedereen weer thuis.

Op 30 december 1920 komt een einde aan het 'Militair huis van bewaring op het Fort Spijkerboor'. De kapiteindirecteur, J.P. Loeffen gaat met groot verlof en keert terug naar zijn burgerfunctie in de Strafgevangenis in Scheveningen. Tot 30 november 1921 duurt deze situatie voort. Dan wordt Spijkerboor definitief gesloten.

SPIJKERBOOR IN DE ONTWAPENINGSPERIODE EN DE 1939-MOBILISATIE

Andere concepten worden ontwikkeld, zoals de Vesting Holland. Deze strekken zich uit achter de grote rivieren en in de lage terreinen van Holland. Alleen het noordfront van de Stelling van Amsterdam speelt hierin een rol, derhalve ook Spijkerboor. Bij KB van 23 aug. 1923 wordt bepaald dat het fort onder commando valt van de Commandant -Vesting Holland. Op 29 augustus 1939 beleeft Nederland zijn 2^e mobilisatie in de 20^e eeuw. Fort Spijkerboor wordt uit zijn slaap gewekt. Spijkerboor wordt opnieuw gebruikt voor internering van militairen uit andere landen die op de een of andere wijze in Nederland terecht komen. Weldra arriveren Duitsers en Engelsen, die gescheiden dienen te worden bewaakt. Na de 'Staat van Beleg' komen ook leden van de N.S.B. voornamelijk uit de omgeving van Utrecht hier terecht. Binnen zeer korte tijd loopt het fort vol. Op 14 mei komt het bericht dat Nederland capituleert, einde oorlogshandelingen.

Na de capitulatie verloopt alles betrekkelijk rustig, de vestingwerken worden volgens de voorwaarden overgedragen aan de Duitsers. Deze achten de vestingwerken niet van belang en demonteren alles wat los en vast zit en blazen de hefkoepels op.

DUITSERS GEBRUIKEN SPIJKERBOOR ALS GEVANGENIS

Op 20 september 1941 wordt voor Spijkerboor het verzoek gedaan door Justitie om deze in te richten als gevangenis.

1942 SPIJKERBOOR WORDT 'NOODGEVANGENIS'

Spijkerboor wordt bouwkundig aangepast tot een volwaardige gevangenis. De houten cellen uit 1918 worden gesloopt en vervangen door solide stalen kooien, 8 per manschappenverblijf. Op 17 maart 1943 wordt Spijkerboor in gebruik genomen als noodgevangenis. Kosten f95.000,00

158 gevangenen worden overgebracht, veelal lichte criminelen. De strafinrichting is in Nederlandse handen, waar 'Nederlandse detentie' wordt toegepast. Echter de noodgevangenis bestaat maar 5 dagen. Duitsers houden rekening met de voorbereidingen van een landing op de Noord-Hollandse kust, dan komt Spijkerboor mogelijk in de frontlijn te liggen.

MAATREGELEN TEGEN EEN INVASIE

Op 22 maart 1943 komt het bevel dat het fort op bevel van de Wehrmacht moet worden ontruimd. De verdedigingslijn komt net als in 1914 achter het NH kanaal te liggen, het fort wordt geheel dichtgemetseld en onbruikbaar gemaakt.

SPIJKERBOOR WORDT 'SPERRGEBIET'

Op 14 februari 1944 wordt besloten om het gebied aan het noord- en westfront van de stelling te gaan inunderen. Van 11 tot 15 mei 1944 wordt Spijkerboor met zijn gevangenen ontruimd, het meubilair wordt opgeslagen in de Bovenkerker polder in een Genie magazijn. Vervolgens wordt overgegaan tot het stellen van de inundaties in de zuidwesthoek van de Beemster.

1945: FORT SPIJKERBOOR KOMT WEER TOT LEVEN, WORDT INTERNERINGS - EN STRAFKAMP

